

CONFÉRENCE-DÉBAT
ORGANISÉE PAR LE SÉMINAIRE DES SCIENCES DU LANGAGE (SeSLa)

À PROPOS DE L'ÉCRITURE DITE *INCLUSIVE* :
LE CAS DU FRANÇAIS, DU NÉERLANDAIS ET
DE L'ALLEMAND

MERCREDI 17 NOVEMBRE 2021
De 17h à 19h - Auditoire 2100

AVEC ■ Heinz Bouillon (UCLouvain)
■ Anne Dister (USL-B)
■ Julien Perrez (ULiège)

CONTACT
Anne DISTER - anne.dister@usaintlouis.be

SeSLa
LANGAGE
www.sesla.be

LIÈGE université
UR Lilit
Liège · Literature · Linguistics

Le cas du néerlandais

Julien PERREZ

1

Écriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Éléments législatifs
2. Initiatives institutionnelles
3. Système linguistique
4. Recommandations

2

Ecriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Eléments législatifs

2. Initiatives institutionnelles
3. Système linguistique
4. Recommandations

3

Eléments législatifs

- Absence de cadre législatif en matière de féminisation des noms de métier, profession, titre et grade
 - 1993 > Magda Alvoet (Groen) > proposition de décret au *Vlaamse Raad* concernant la féminisation des noms de métiers, de fonctions de grade et de titres
 - Rapport de la commission Vrouwenarbeid (1988, conseil nr. 48)
 - « Het Nederlands beschikt inzake de vervrouwelijking van naamwoorden over enorme grammaticale mogelijkheden, die als het ware natuurlijk kunnen aangeboord worden. »
 - 1995 > note stratégique Anne Van Asbroeck (Sp.a), ministre flamande en charge de l'égalité des chances
 - 2008 > proposition de loi introduite par Sabine de Bethune (CD&V), Nahima Lanjri (CD&V) et Vanessa Matz (CdH) > *geneesheer*

4

Eléments législatifs

taal:
unie

- Noms de métier

1. Variantes au masculin pour désigner des hommes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *groenteman, groentevrouw*
2. Variantes au masculin pour désigner des hommes et des femmes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *leraar, lerares*
3. Forme exclusivement au masculin pour désigner des hommes et des femmes (aucune alternative au féminin) > *minister, burgemeester*
4. Forme neutre > *leerkracht, verpleegkundige*
5. Forme exclusivement au féminin > *vroedvrouw*

5

Eléments législatifs

taal:
unie

- Noms de métier

1. Variantes au masculin pour désigner des hommes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *groenteman, groentevrouw*
2. Variantes au masculin pour désigner des hommes et des femmes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *leraar, lerares*
3. Forme exclusivement au masculin pour désigner des hommes et des femmes (aucune alternative au féminin) > *minister, burgemeester*
4. Forme neutre > *leerkracht, verpleegkundige*
5. Forme exclusivement au féminin > *vroedvrouw*

6

Eléments législatifs

taal:
unie

- Noms de métier
 1. Variantes au masculin pour désigner des hommes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *groenteman, groentevrouw*
 2. Variantes au masculin pour désigner des hommes et des femmes, variantes au féminin pour désigner des femmes > *leraar, lerares*
 3. Forme exclusivement au masculin pour désigner des hommes et des femmes (aucune alternative au féminin) > *minister, burgemeester*
 4. Forme neutre > *leerkracht, verpleegkundige*
 5. ~~Forme exclusivement au féminin > *vroedvrouw* > *verloskundige*~~
- Pas de recommandation > laisse le choix à l'utilisateur

7

Écriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Éléments législatifs
2. **Initiatives institutionnelles**
3. Système linguistique
4. Recommandations

8

Initiatives institutionnelles

- **2007** > VDAB > GT discrimination genrée dans les offres d'emploi
 - Conclusion > propagation des formes neutres
 - Recommandation > masculin générique (m/v)

9

Europees Parlement

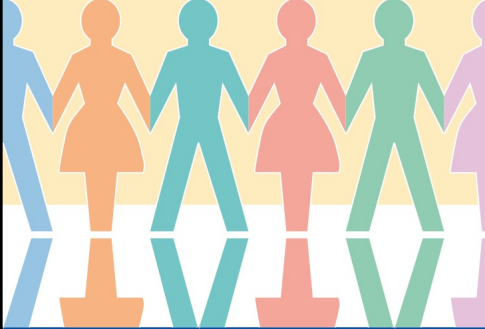

GENDERNEUTRAAL
TAALGEBRUIK
in het Europees Parlement

Initiatives institutionnelles

- 2010 > **Parlement européen** (actualisation en 2018)
- « Genderneutraal taalgebruik is het overkoepelende begrip voor alle vormen van niet-seksistisch, inclusief en gemeenschappelijk taalgebruik »
- « Genderneutraal taalgebruik beoogt het vermijden van woorden die als vooringenomen, discriminerend of denigrerend kunnen worden ervaren doordat zij impliceren dat een bepaald geslacht of gender de norm is. »

10

**GENDERNEUTRAAL
TAALGEBRUIK**
in het Europees Parlement

Initiatives institutionnelles

- **Recommandations par langue**
 - **Féminisation des noms de métier**
 - **Forme au féminin pour désigner des femmes**
 - **Attention particulière pour les domaines artistiques, culturelles et sportifs**
 - **Mention de la forme masculine et féminine (*directeur en directrice*)**
 - **Formes neutres (*verloskundige*)**
 - **Typographie**
 - >> **lera(a)r(s)(essen)**
 - >> **(m/v)**

11

I N C L U S I E V E

C O M M U N I C A T I E

**INCLUSIEVE COMMUNICATIE
IN HET SGR**

Raad van de Europese Unie
Secretariaat-generaal

Initiatives institutionnelles

De leidraad, die is opgesteld in opdracht van het Bureau voor gelijke kansen, heeft betrekking op:

- interne nota's, waaronder mededelingen voor het personeel en besluiten van de secretaris-generaal, maar ook e-mailverkeer, eigen verslagen en notulen, enz.
- vacatures
- publicaties van het SGR
- artikelen en beeldmateriaal op Domus (EN en FR)
- de omgangstaal
- sociale media en de website van de Raad
- materiaal voor cursussen en presentaties
- affiches in het SGR

De leidraad heeft **geen** betrekking op EU-wetgeving.

De leidraad bouwt voort op huidige gebruiken in het SGR, interinstitutionele normen zoals de *Interinstitutionele schrijfwijzer*¹ en richtsnoeren van andere EU-instellingen en internationale organisaties. Tegelijkertijd wordt rekening gehouden met het gangbare taalgebruik in het Nederlandse taalgebied.

Deze brochure is gepubliceerd in alle officiële talen van de Europese Unie. De inhoud is taalspecifiek en afhankelijk van de grammatica, de syntaxis en de stijl van de taal in kwestie. De algemene boodschap is evenwel dezelfde: inclusie en diversiteit bevorderen via de manier waarop we taal en beeldmateriaal gebruiken.

12

De genderdimensie in de
federale communicatie
integreren

Gids voor de federale communicatoren

COMM Collection nr. 25

.be

Initiatives institutionnelles

- 2013 > Services publics fédéraux
 - Mention de la forme masculine et féminine (*agent/agente, agent/e, agent-e*)
 - Ajout de la mention (m/v) ou (v/m) aux titres de fonction
 - Emploi de termes généraux (*de directie vs. de directeur*)

13

CODE
DIVERSITEIT &
INCLUSIE

Waarden Voor Een Nieuwe Taal

Een veilige, inclusieve en toegankelijke taal
voor iedereen in de kunst- en cultuursector

14

Initiatives (institutionnelles) > NS (2017)

▲ © anp

'Dames en heren' wordt bij NS voortaan 'beste reizigers'

15

Initiatives (institutionnelles) > HEMA (2017)

▲ De Hema © ANP

Hema gaat alleen nog genderneutrale kinderkleding verkopen

Vanaf eind dit jaar verdwijnen de aanduidingen 'jongen' en 'meisje' van de verpakkingen en kledinglabels in de Hema. De keten stapt dan helemaal over op genderneutrale kinderkleding. Een goed idee, of juist niet? Stem in onze poll.

16

Vijf jaar Weg met dat woord!

uitrollen: “ Dat doe je met kabels of een tuinslang. Niet met centra voor jeugdzorg. ” — inzending voor Weg met dat woord! 2015

2016

diervriendelijk vlees	32%
hun (hebben)	30%
ik heb zoiets van	9%
groentjes	6%
zeg maar	6%
bejaarden	6%
bubbels	4%
uitdaging	3%
absoluut	2%
leuk	2%

2017 Nederland

genderneutraal	43%
in je kracht staan	14%
papadag	14%
shinen	11%
duurzaam	4%
een stukje	4%
soort van	4%
loverboy	3%
super	2%
eigenlijk	1%

2017 Vlaanderen

ik heb zoiets van	28%
me-time	22%
dagdagelijks	13%
groentjes	10%
naar de toekomst toe	9%
comfortzone	6%
super	4%
eigenlijk	3%
leuk	3%
absoluut	2%

17

Ecriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Éléments législatifs
2. Initiatives institutionnelles
3. **Systeme linguistique**
4. Recommandations

18

Système linguistique

- Noms de personnes
 - Masculin générique (*werkgever, vertegenwoordiger*)
 - Féminin exclusif (*vertegenwoordigster*)
 - Affixes épicènes
 - *-e (bediende)*
 - *-mens (zakenman > zakenmens)*
 - *-kundige (taalkundige)*
 - Pluriel épicène
 - *Toerist, toeriste > toeristen*
 - *Sollicitant, sollicitante > sollicitanten*
 - *Kandidaat, kandidate > kandidaten*
 - *Student, studente > studenten*

19

Système linguistique

- Emploi des pronoms personnels
 - *Hij / zij / het*
 - *Hem / haar / het*
- Emploi des pronoms possessifs
 - *Zijn boek / haar boek*

20

*de
Correspondent*

Update

16 juni 2016 • Leestijd 5 - 6 minuten • Herinner mij later

Het is een groot probleem voor mensen die zich geen vrouw of man voelen. Dat de taal hen alsnog bestempelt als 'hij' of 'zij.' De nieuwe voornaamwoorden 'hen' en 'hun' moeten niet alleen hun emancipatie mogelijk maken, maar die van iedereen.

Geen man of vrouw? Dan ben je voortaan een 'hen'

21

Ecriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Eléments législatifs
2. Initiatives institutionnelles
3. Système linguistique
- 4. Recommandations**

22

Recommandations

- Utiliser la double référence *hij of zij*
 - Als uw huisarts uw klacht beoordeeld heeft, verwijst hij u naar een specialist.
 - Als uw huisarts uw klacht beoordeeld heeft, verwijst **hij of zij** u naar een specialist.
- Utiliser le pluriel
 - Als de huurder de woning niet schoon achterlaat, betaalt hij schoonmaakkosten.
 - Als **huurders** de woning niet schoon achterlaten, betalen **ze** schoonmaakkosten.

Source: <https://www.taalcentrum-vu.nl>

23

Recommandations

- S'adresser directement au destinataire
 - **De student** moet zich tijdig inschrijven nadat **hij** heeft bepaald welke extra vakken hij wil volgen.
 - Heb **je** bepaald welke extra vakken **je** wilt volgen? Schrijf **je** dan tijdig in.
- Employer des termes généraux
 - Echtgenoot, echtgenote > partner
 - Leraar, lerares > leerkracht

Source: <https://www.taalcentrum-vu.nl>

24

Recommandations

- Eviter les stéréotypes
 - *Boodschappenmandje van de huisvrouw*

25

Ecriture dite inclusive > le cas du néerlandais

1. Eléments législatifs
2. Initiatives institutionnelles
3. Système linguistique
4. Recommandations

26

CONFÉRENCE-DÉBAT
ORGANISÉE PAR LE SÉMINAIRE DES SCIENCES DU LANGAGE (SeSLa)

**À PROPOS DE L'ÉCRITURE DITE INCLUSIVE :
LE CAS DU FRANÇAIS, DU NÉERLANDAIS ET
DE L'ALLEMAND**

MERCREDI 17 NOVEMBRE 2021
De 17h à 19h - Auditoire 2100

AVEC ■ Heinz Bouillon (UCLouvain)
■ Anne Dister (USL-B)
■ Julien Perrez (ULiège)

CONTACT
Anne DISTER - anne.dister@usaintlouis.be

SeSLa
LANGAGE
www.sesla.be

Merci pour votre
attention

 LIÈGE université
UR Lilit
Liège · Literature · Linguistics